

AANTEKENINGEN.

1) TROELTSCH, *Protest. Christentum u. Kirche in der Neuzeit*, in: *Die Christl. Religion*. Teubner Leipzig 1905 bl. 252 v. (*Die Kultur der Gegenwart I Abth. 4*).

2) De beschuldiging ging vooral van PROF. B. D. EERDMANS te Leiden uit, en werd telkens door hem herhaald. Hij sprak er meermalen over in den kring zijner geestverwanten en in lezingen voor het volk; en gaf er publiciteit aan in verschillende artikelen, als: *De Theologie van DR. A. KUYPER*, *Theol. Tijdschr.* 1909 bl. 209—237. *Bijzondere Openbaring*, ib. 1910 bl. 377—396. *The progressive element in the Reformed Churches of Holland*, opgenomen in *The Christian Commonwealth, the organ for the progressive movement and social ethics* 1910 bl. 436. Op het congres van vrijzinnigen te Berlijn hield hij eene rede over: *Wandlungen der Calvinistischen Orthodoxie im zwanzigsten Jahrhundert*, welke opgenomen werd in de acta van dat congres, *Fünfter Weltkongress für freies Christentum und religiösen Fortschritt*. Berlin—Schöneberg 1911 bl. 430—442. Zakelijk komt met deze rede de brochure overeen, welke hij onder den titel: *Moderne Orthodoxie of orthodox Modernisme*, in dit jaar bij de Hollandia-drukkerij het licht deed zien. Toen DR. W. J. AALDERS in de *Nederl. Kerkbode* 1911 nr. 46; 47, en PROF. DR. H. M. VAN NES in zijne brochure: *Modern of Orthodox*, Baarn 1911, tegen de aanklacht van PROF. EERDMANS hunne bezwaren inbrachten, beantwoordde deze hen terstond met een artikel: *Orthodox verweer*, in het *Theol. Tijdschr.* 1911 bl. 342—364. Bovendien kreeg hij bij zijn aanval onverwacht steun van DR. C. B. HYLKEMA, die onder den titel: *Oud en Nieuw Calvinisme*. Een vergelijkende geschiedkundige studie, een boek van 400 bladzijden bij Tjeenk Willink te Haarlem verschijnen liet en daarin dezelfde beschuldiging uitsprak. Maar er is tusschen beide strijders toch eenig onderscheid. PROF. EERDMANS stelt zich vooral ten doel, om de onhoudbaarheid der orthodoxie, niet alleen bij de Gereformeerde theologen, maar ook bij mannen als VALETON, VAN DIJK, WILDEBOER, VAN NES enz. in het licht te stellen; DR. HYLKEMA gaat meer historisch te werk, geeft tal van citaten uit CALVIJNS Institutie en vergelijkt daarmede de uitspraken over verschillende dogmata, gelijk die bij Gereformeerde theologen uit den nieuweren tijd, en vooral bij DR. KUYPER in zijne *Lezingen over het Calvinisme* voorkomen. Op bl. 284 trekt hij daaruit de conclusie, dat oud- en nieuw calvinisme twee geheel zelfstandige godgeleerde stelsels zijn, die elk van beide een eigen wereldbeschouwing tot grondslag hebben. Desniettemin toont hij van bl. 285 af aan, dat er eenheid is in veranderlijkheid, en dat beide stelsels toch denzelfden naam kunnen dragen, omdat zij op ééne grondgedachte rusten en uit één beginsel opgebouwd zijn.